

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

גמ' א טור א"ת פ"י חס'
ושע"י חס' חס' ספ"ג נ
הנה"ה:

רבינו הגאון

בראש השנה בטלה עבודה
מאבותי כמצרים. שנאמר
בו ביום ה' ה' ה' ה' ה' ה'
שבתו. וארקימנא כי בראש
השנה יצא יוסף מבית
האיסורין. וכתבי באבות
והוצאתי אתן [ספ] מתחת
סבלות מצרים וגמר סבילה
סבילה. ואודו ר' אליעזר
וד' יהושע לטעמייהו.
דתינא בשבת שש מאות
שנה לחיי נח בחדש השני
בשבעה עשר יום לחיי.
ר' אליעזר אומר אותו היום
י"ז במרחשון היה וכו'.

(א) פסחים ק"ט: (ב) וספוק
מסכת זו דף לה.
לחם ניבט כתיבא זו
ויפרישה. (ג) ונלשת ח.
(ד) ונלשת ח. (ה) עין
בסוף התוספת סוף הלך.
(ו) ופי' משנת סוף יאיר
פי' רשע דר. (ז) ח'.

תורה אור השלם

1. לכן אמר לפני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והוצאתי אתכם משעבודתם ונאלתי אתכם בברזי נטויה ובשפטים גדלים. ספוק 1 ו 2.
2. הסיוריה מסבל שבמו כפי טודור העברתה: תהלים ס"א ז
3. תקעו בחרש שופר בבקשה ליום טוב: תהלים ס"ד
4. וקרה ביום ההוא תקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והבדוים בארץ מצרים והשתחוו לו בברד הקדש בירושלם: ישעיהו כ"ז י'
5. ליל שפירם הוא ליל לזוטינאם טארין מצרים הוא היללה הוה לך שפרם לכל בני ישראל לזריתם: שמות יב טב
6. בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחודש השני בשבעה עשר יום לחיי ביום הזה נבקע כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו: בראשית א י"א

הנהגות הב"ח

- (ב) ה"י: ואודו לטעמייהו כי דלר"א דבשתי נבדל העולם מתשירי ממחילין: (ג) בהנה"ה שפתי ס' י"ל ה"י: דלאחר כך בסוכות בשמור י"ז הקב"ה:

הנה"ה שמעתי דודאי המלאכים נזף בפסח כדפי' רש"י נחמוס אבל אותו למועד ראשון אלף שאמר לו הקב"ה היה בשמיר ומאוחו למועד דריש הכא דכסותו היה קאי וקאמר ליה למועד שאמר זה ראשון והיינו בפסח אבל המלאכים הם סרעו סרעיה כמותל בפסח וז"ל מאי פריך הכא א"כ כי מדליית ימי טומאה נזרי ליה וזה לא אשמתן שפרסה נדה כסוכות אלף בפסח שעבר כשנזף המלאכים שהרי לא הביאה העונות כדפירש רש"י וי"ל אין הכי נמי (ג) דלחר סוכות שאמר לו הקב"ה למועד ראשון שרה בקרבה וגו' פי' אפשר אחר שזקמתי יחזור לי עדן וספ' לרס נדום מכלל שאין אשה יכולה להתעבר א"כ יחזור לה עדן וספ' וכשאמר לו הקב"ה היפלא מה' דבר (בגלשית יח) והטרעם עליה על שחקה עדיין לא היה לה עדן וספ' וכשנתעברה נתפסו הקמטים ותעמדו הכשר וחזר לה וספ' וז"ל מביאת המלאכים הרי חזר לה ורואה מן העונות כדפירש"י לתא דודאי מה שפרסה נדה או לא היה אלף אקראי בעלמא ולא חזר לה וספ' גמור עד שאמר לו הקב"ה למועד ורואה שלא היה אלף אקראי שהרי אחר שאכלו המלאכים כמיני חבל להיות אורח כנשים הלך (כ) פריך כי מדלי מר וכו'. על"ה:

עודם ניוסוף שמו. בתריה דההוא קרא כתיב דכי מק לישרלל: **המסומר הסיוריה מסבל שבמו.** ניוסוף כתיב בתר עדות ניוסוף: **המסומר וכו'.** לנלוה: **ואודו לטעמייהו.** רבי אליעזר ור' יהושע. דלר' אליעזר (א) בתשרי נברא העולם דמתשרי מתחילין מנין שני הדורות לפיכך מנזל על כרחך במרחשון ירד וי"ז חדש היה ונחדש השני בשנתה ועשרים שינשה הארץ במרחשון היה לשנה הבאה והארץ שנעשית שלפניו תרבו המים מעל הארץ שנעשית מנין שני הדורות לפיכך גריד ולא יבשה לגמרי וכו' התחלת שנת שש מאות וחתמת שנה כדכתיב: ויהי בחדש ויש מאות שנה נראשון בחדש נחדש והוא תשרי ומדלף קרי ליה חתמת ויש מאות עד השתל שמע מינה אין מנין הדורות מניסן שאם מניסן מתחילין למנומן היה לו למנומן ותנא התיבה בחדש ויש מאות שנה בחדש נחדש על הרי אררט שכבר נחדשה שנה מניסן שהרי אותו חדש שניעו סיון היה והוא שניעו להפסקת גשמים כמו ששינו בסדר עולם והיה ר"א היא שכשאתה מונה משנתה עשר במרחשון מאה ותשעים יום ארבעים יומי הגשמים ומאה ותשעים יום ארבעים יום על הארץ נמלחו כלים בחדש בסיון ואותו יום התחילו לחסור שנאמר: ויחסרו המים מחקזה תמשים ומאת יום והיו הלוך וחסור עד חדש

עדות ביהוסף שמו בצאתו וגו' בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרי' כתיב הכא והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וכתבי התם הסיוריה מסבל שבמו בניסן נגאלו כדאיתא בתשרי עתידין ליגאל אתיא שופר שופר כתיב הכא תקעו בחדש שופר וכתבי התם ביום ההוא תקע בשופר גדול ר' יהושע אומר בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל מנזל אומר קרא ליל שמורים ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית ואידך ליל המשומר ובא מן המזיקין ואודו לטעמייהו דתינא ב' בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחודש רבי יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מנזל לעולם ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמואל כימה ביום ומעינות מתגברים ומתוך

העשירי והוא אב שהוא עשירי לירידת גשמים וזאתה באב נראו ראשי ההרים בשני חדשים חסרו ע"ז אמה שהיו ההרים מכוסיים מים שנאמר (בגלשית ז) חמש עשרה אמה למדת עשורה אמה לארבעה ימים והתיבה היתה משוקעת במים אמת עשורה אמה ולא היתה לפה על ראש ההר אלף ד' אמות גובה לפיכך נחה ב"ז בסיון. ולר' יהושע דלחר בניסן נברא העולם וממנו מתחילין מנין שני הדורות ירד המנזל באייר ושניעו שנה זו התיבה הוא כסליו ולא מנה לך הכמוז חדוש שנה לפי שאין השנה מתחדשת אלף בניסן. ויש פומתי ואודו לטעמייהו מדאמר ר"א בחדש שני מרחשון אית ליה בתשרי נברא העולם והיו מרחשון שני לחדש שהתחילו בו שנת שש מאות דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני אס לפחד חדשים הא אמרינן דאי ר"ה לחדשים ולא מילתא היא דאי מדקרי ליה שני שמעינן דבתשרי נברא העולם א"כ מאי פריך לקמיה בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלף לרבי אליעזר מאי שני הא מהכא יליף שני לברייתא עולם. (א) הכי גרסינן בסדר עולם ר' יהושע ברישא והדר ר' אליעזר ר' יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מנזל לעולם ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמואל כימה ביום ומעינות מתגברים ומתוך

ליל המשומר ובא מן המזיקין. ורבי יהושע תרמי שמעת מינה דכולהו מודו דמשומר מן המזיקין כדמוכח בערבי פסחים (פסחים ק"ט ק:): דתקון ד' סוכות ולא חיים אזוגות: **יום שמואל כימה** הקב"ה עליהן מעשה בראשית והעלה כימה ביום ובמלמיה דרבי יהושע גבי י"ז באייר גרס יום שמואל כימה עולה ובקונטרס גרס איפכא ואין הקרן כן דניסן טלה עולה בתחלת היום וזוהיה שתי שעות עם חלק אחד ומשליש בשעה אחריו שור שתי שעות שכן דרך כל מול זוהיה שתי שעות דמשמע בפרק המקבל (ב"מ דף קו: וס) דקא אמרינן עד אימת עד לחמו אריסי מדברא וקיימא כימה להדי רישייהו ויש שש מזלות אחרות כנגדן מע"ק ג"ד ד"ב מזלות יש שקבועין בנגל שנה למטה שנה למעלה והגלגל סובב וכשמחיל האחד לעלות מחיל שכנגדו לשקוע וכל חדש ניסן טלה עולה לאור הבקר או מראשו שור מזנונו ומאזניס שוקע כנגדו ושור שאלה טלה משמש באייר וכל ימי אייר עולה בתחלת היום ועקרב שוקע כנגדו וכן הולך סדר כולם דל אחד משמש חדש ואמר בפרק הראיה (ברכות דף נח:): דכימה זנב טלה וכיון דשור מחיל לעלות באייר בתחלת היום מכלל דכבר טלה עולה כולו עד כימה הבא זנובו ומרחשון עקרב עולה בתחלת היום מחיל שור שכנגדו לשקוע ונמלא שכר שקוע עולה כולו עם הבא זנובו ולפי זה הסדר קיימי כימה ארישייהו דפרק המקבל (ב"מ דף קו:): היינו שבע ולא כמו שפי' שם בקונטרס דהיינו אדר וגבי מרחשון גרסינן מעינות מתמעטין וגבי אייר מתגברין דלע"פ שריבעה ראשונה יורדת במרחשון מ"מ הכי אורחיהו כדכתיב (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ואמר בפרק במה אשה (שם דף סה. וס) ובפרק בתרא דנדה (דף סו. וס) אצוה דשמאל עבד לנמיה מקוואות ביומי דניסן ומפלי ביומי דתשרי (א) וגרסי' בסמוך בשלמא לר"א היינו דשינה אלף לר' יהושע מאי שינה: אלף

ניסן ר"ה לחדשים ולא מילתא היא דאי מדקרי ליה שני שמעינן דבתשרי נברא העולם א"כ מאי פריך לקמיה בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלף לרבי אליעזר מאי שני הא מהכא יליף שני לברייתא עולם. (א) הכי גרסינן בסדר עולם ר' יהושע ברישא והדר ר' אליעזר ר' יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מנזל לעולם ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמואל כימה ביום ומעינות מתגברים ומתוך